

ул. Македонија 12/3
1000 Скопје
Република Македонија
Тел: + 389 2 3211 262
Факс: +389 2 3126 311
e-mail: dzr@dzr.gov.mk
www.dzr.gov.mk

Број:18-387/4

Дата: 10.05.2013

ДО
М-НАВ АД - СКОПЈЕ

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Резиме

Извршена е ревизија на финансиските извештаи заедно со ревизија на усогласеност на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ Скопје (во понатамошниот текст М-НАВ), за 2011 година.

Извршена е ревизија за 2008 година и издаден е извештај за финансиските извештаи на АЦВ, пред поделбата и издвојувањето на давателот на услуги на воздухопловна навигација - М-НАВ.

Ревизијата не изрази мислење за реалноста и објективноста на финансиските извештаи за 2011 година, додека за прашањата во врска со активностите, финансиските трансакции и информации рефлектирани во финансиските извештаи ревизијата изрази негативно мислење.

Со ревизијата на финансиските извештаи и ревизијата на усогласеност кај М-НАВ за 2011 година е констатирано следното:

- Системот на интерни контроли не е во целост дизајниран согласно барањата на Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, поради што утврдени се слабости во функционирањето на системот на внатрешни контроли кај повеќе процеси во работењето на друштвото.
- Не е донесен акт за сметководствени политики со кои ќе се уредат специфичните принципи, основи, правила и практики, кои ги применува субјектот при подготвување и презентирање на финансиските извештаи.
- Пописот на средствата и усогласување на сметководствената со фактичката состојба не е извршен согласно законските прописи.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 1

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- Евидентирани се приходи од терминални услуги – АТЦ услуги од странски авиопревозници врз основа на податоци (извештаи и прегледи) и наплатени надоместоци во готово, добиени од надворешен субјект, кои што не се предмет на проверка и контрола во М-НАВ од аспект на нивната точност и целосност во признавањето на приходите.
- За побарувањата од авиокомпаниите по основ на терминални услуги не се врши обезбедување со банкарска гаранција или на друг начин, а во случаите на ненавремено плаќање не се пресметува камата, иако истото е предвидено со интересен акт.
- Не е донесен акт со кој ќе се дефинираат критериумите за преземање мерки во случај на ненавремено плаќање на долговите од авиокомпаниите поради што за побарувањата од странските авиокомпаниии кои не се наплатени, не се преземаат соодветни мерки за нивна наплата.
- Исплатени се средства за трошоци по различни основи врз основа на некомплетна и неверодостојна документација што може да доведе до ненаменско и незаконско трошење на средства.
- Кај побарувањата од купувачите не е извршено усогласување на евиденциите, а одделни книжења не се спроведени или несоодветно се евидентирани посебно кај сомнителните и спорни побарувања или извршениот отпис.
- Кај нематеријалните и материјалните средства, и кај залихите утврдени се разлики помеѓу евиденциите, неправилно евидентирање при набавките и приемот или несоодветна документација приложена во сметководствената евиденција.
- Кај материјалните средства утврдена е неусогласеност во вредноста евидентирана во трговските книги и книгата на основни средства, при што за потврда на вредноста на материјалните средства (градежни објекти и земјиште) не се обезбедени документи за сопственост и нивно запишување во надлежниот катастар.
- При пресметката на амортизација користени се несоодветни стапки на амортизација кај материјалните и нематеријалните средства, а раководството на М-НАВ нема донесено одлука за стапките на амортизација, според проценет корисен век на средствата од страна на компетентни оддели во М-НАВ, иако се работи за користење на специфична опрема во воздухопловната навигација.
- Извршена е проценка на средствата, обврските и капиталот со состојба на 1.12.2010 година, меѓутоа во деловните книги за 2011 година не се спроведени книжењата по дадените предлози од проценителите, освен што е евидентиран дисконтот на акции, што има за резултат необјективно прикажување на средствата, приходите и расходите во трговските книги и финансиски извештаи.
- Не се пресметани и платени придонеси на исплатен воздухопловен додаток на вработените на кои им следува ваков додаток согласно условите за работното место, а кој што влегува во основната плата, согласно законските прописи.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 2

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- Во изминатиот период од основањето до денес, не е спроведена постапка за осигурување од дејност на воздушниот простор, која што е од особено значење и е задолжителна согласно Законот за воздухопловство, според кој давателот на услуги, во случајот М-НАВ, мора да биде осигуран за штета причинета на трети лица.
- Кај осигурувањето од имот, во изминатиот период, спроведувани се постапки за јавни набавки, со тендерска документација на база на несоодветна и неажурирана спецификација.

Со цел подобрување на состојбата во М-НАВ, ревизијата даде препораки во насока на преземање активности за зајакнување на системот на интерни контроли преку обезбедување на контролни активности и почитување на донесените процедури, квалитетно организирање и извршување на пописот на средствата согласно законските прописи и донесување акт за водење на сметководствени политики со кои ќе се уредат специфичните принципи, основи, правила и практики, кои ги применува субјектот при подготвување и презентирање на финансиските извештаи. Кај надоместоците од терминални услуги да се воспостави контрола за проверка на точноста и целосноста на признавањето на приходите и донесување на акт со кој ќе се дефинираат критериумите за преземање мерки во случај на ненавремено плаќање на долговите од авиокомпаниите. Евидентирањето и исплатата на трошоците да се врши на база на комплетна и веродостојна документација со почитување на донесените процедури за работа, како и да се обезбеди целосно следење на реализацијата на договорите. За корегирање на сметководствените грешки и разликите во евиденциите кај побарувањата и средствата да се спроведат соодветни книжења и да се изврши усогласување на искажаните состојби во евиденциите, врз основа на релевантна документација, а за градежните објекти и земјиште да се преземат активности за завршување на постапката за изработка на елаборати заради обезбедување на документи за запишување на сопственоста на недвижните ствари во надлежниот катастар. Во врска со извршената проценка на средствата, обврските и капиталот со состојба на 1.12.2010 година, раководството на друштвото да се произнесе конкретно за секоја точка од дадените предлози на проценителот, и на соодветен начин да го информира Собранието на друштвото (Владата на РМ), пред донесување и спроведување на одлуката. Управниот одбор заедно со Синдикалните организации при М-НАВ, да преземе активности за измена на текстот од Колективниот договор во насока на вклучување на оперативниот додаток во основната плата на вработените заради правилно пресметување и плаќање на пресоналниот данок од доход и придонесите согласно законските прописи. Во најкраток можен рок да се преземат активности за спроведување на постапката за осигурување од дејност на воздушниот простор, а при

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

осигурувањето на имот да се користат соодветни и ажурирани податоци за објектите и опремата која е предмет на осигурување.

Во поглавјето за нагласување на прашања за неизвесност или континуитет, точка 5 од ревизорскиот извештај, ревизијата ја обелодени состојбата во врска со правото на користење на авион во сопственост на РМ, кој се дава на трајно користење без надоместок на Министерството за одбрана, согласно донесената Одлука од Владата на Република Македонија, врз основа на која е склучен договор во јуни 2011 година помеѓу М-НАВ и Министерството за одбрана.

На 17.04.2013 година, примени се забелешки од Претседателот на Управниот одбор на АД М-НАВ Скопје на Нацрт извештајот за извршена ревизија на финансиските извештаи со ревизија на усогласеност.

Забелешките не се прифатени од овластениот државен ревизор поради не доставани докази кои ќе ги оспорат утврдените состојби.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 4

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

---

1. Вовед

- 1.1 Извршивме ревизија на приложените финансиски извештаи од страна 42 до 45 заедно со ревизија на усогласеност на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ Скопје (во понатамошниот текст М-НАВ) кои се состојат од Биланс на состојба на ден 31 декември (Извештај за финансиската состојба), Биланс на успех за годината која завршува со тој датум (Извештај за добивка или загуба), Преглед на промените на капиталот и резервите за 2011 година, Извештај за паричниот тек, применетите сметководствени политики и образложенија кон финансиските извештаи.
- 1.2 Ревизијата на финансиските извештаи од точка 1.1. на овој извештај е извршена согласно член 22 став 1 од Законот за државна ревизија и Годишната програма за работа на Државниот завод за ревизија согласно член 23 од Законот за државна ревизија.
- 1.3 Извршена е ревизија за 2008 година и е издаден извештај за финансиските извештаи на АЦВ, пред поделбата и издвојувањето на давателот на услуги на воздухопловна навигација. Не е вршена ревизија на финансиските извештаи на М-НАВ, односно не е вршена ревизија за годината која `и претходи на годината која е предмет на оваа ревизија.
- 1.4 Финансиските извештаи од точка 1.1. на овој извештај се одговорност на раководството на субјектот, застапувано од:
- Живко Попоски - Претседател на Управен одбор на М-НАВ и Извршен директор на Воздухопловна техника.
  - Николет Тагарински, Член на Управен одбор и Извршен Директор на Воздухопловна навигација.
  - Беќим Незири, Член на Управен одбор и Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции, до 28.09.2011 година.
  - Миѓен Салмани, Член на Управен одбор и Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции, од 31.10.2011 година.

Оваа одговорност вклучува: дизајнирање, имплементација и одржување на интерна контрола којашто е релевантна за подготвување и објективно презентирање на финансиските извештаи коишто се ослободени од материјално погрешни прикажувања, без разлика дали се резултат на измами или грешки; избор и примена на соодветни сметководствени политики; како и правење на сметководствени проценки коишто се разумни во околностите.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 5

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Раководството на субјектот е исто така одговорно за осигурување дека активностите, финансиските трансакции и информации, рефлектирани во финансиските извештаи се во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.

Одговорност на ревизорите е да изразат мислење за финансиските извештаи од точка 1.1. врз основа на извршената ревизија. Оваа одговорност вклучува и изразување мислење за тоа, дали активностите, финансиските трансакции и информации рефлектирани во финансиските извештаи се, во сите материјални аспекти, во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.

Оваа одговорност вклучува извршување на постапки за добивање ревизорски докази за тоа дали приходите и трошоците на М-НАВ се користени за планираните намени утврдени од страна на законодавецот. Таквите постапки вклучуваат и процена на ризикот од неусогласеност.

Поради прашањата опишани во делокруг на ревизијата-ревизорски постапки ние не бевме во можност да добиеме доволен соодветен ревизорски доказ за да обезбедиме основа за изразување ревизорско мислење за финансиските извештаи.

2. Цели и делокруг на ревизијата

2.1 Цел на ревизијата на финансиските извештаи од точка 1.1. е да му овозможи на ревизорот да добие разумно уверување за тоа: дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешни прикажувања без разлика дали се резултат на измами или грешки, и да изрази мислење за тоа дали финансиските извештаи се изготвени, во сите материјални аспекти, во согласност со применливата рамка за финансиско известување и дали активностите, финансиските трансакции и информациите рефлектирани во финансиските извештаи се, во сите материјални аспекти, во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.

2.2 Финансиските извештаи кои се предмет на овој извештај се засновани врз годишната сметка составена според применливата рамка за финансиско известување во Република Македонија.

2.3 Ревизијата е извршена во согласност со стандардите за државна ревизија на Меѓународната организација на Врховни ревизорски институции (ИНТОСАИ) кои се пропишани за примена во Република Македонија. Овие стандарди налагаат да ги почитуваме етичките барања и да ја планираме и извршиме ревизијата со цел да добиеме разумно уверување за тоа дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешни прикажувања. Субјектот, поради невospоставен целосен систем на интерни контроли, придонел за

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 6

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

појава на слабости во функционирањето на одделни процеси во работењето, што има за резултат погрешно прикажување на податоците во трговските книги и финансиските извештаи, и неправилности и недоследности во примена на законските прописи од одговорните лица, а кои што главно се однесуваат на нецелосен и неквалитетен попис на средствата, евидентирани побарувања по основ на приходи од терминални услуги од авиокомпаниии на база на добиени податоци од надворешен субјект чија точност и целосност не е проверена и потврдена од М-НАВ, и за кои не е донесен акт за дефинирање на критериумите за преземање мерки во случај на ненавремено плаќање, исплатени средства за трошоци без комплетна и веродостојна документација за потврда на истите, утврдени сметководствени грешки и разлики во евиденциите кај побарувањата и средствата поради несоодветни или неспроведени книжења, евидентирани објекти за кои не се обезбедени документи за запишување на сопственоста на недвижните ствари во надлежниот катастар, пресметана амортизација на база на несоодветни стапки на амортизација кај материјалните и нематеријалните средства, извршена проценка на средствата, обврските и капиталот со состојба на 1.12.2010 година, за која не се спроведени книжења во трговските книги за 2011 година по дадените предлози од проценителите, непресметани и неплатени придонеси на исплатен воздухопловен додаток на вработените кој влегува во основната плата, согласно законските прописи. Поради прашањата изнесени погоре, ние не бевме во можност да добиеме доволен соодветен ревизорски доказ за да обезбедиме основа за изразување ревизорско мислење за финансиските извештаи за 2011 година.

Ревизијата од точка 1.1. погоре е планирана и извршена во периодот од 01.10. до 31.12.2012 година, кај М-НАВ од тим на Државниот завод за ревизија.

3. Наоди и препораки

Прашањата кои ги покрива овој извештај беа дискутирани на завршниот состанок со раководството и одговорните лица на субјектот - предмет на ревизија на ден 01.02.2013 година.

На 17.04.2013 година, примени се забелешки на Нацрт извештајот за извршена ревизија на финансиските извештаи со ревизија на усогласеност на АД М-НАВ Скопје, под број 09-471/1 од 15.04.2013 година, заведени во Државниот завод за ревизија со архивски број 18-387/3 од 17.04.2013 година. Забелешките не се прифатени од овластениот државен ревизор поради не доставани докази кои ќе ги оспорат утврдените состојби.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 7

_____

3.1 Интерни контроли

3.1.1 При оцена на системот на интерни контроли во М-НАВ, ревизијата констатира дека истиот не е во целост дизајниран согласно барањата на Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, поради што утврдени се слабости во функционирањето на системот на внатрешна контрола.

Не се предвидени и воспоставени сите механизми на контрола и следење во извршувањето на задачите од вработените, а Правилникот за систематизација на работните места не ги дефинира прецизно и јасно надлежностите и одговорностите на одговорните лица. Дел од процедурите за работа се донесени во 2009 година, а дел во 2010, 2011 и 2012 година, со тоа што истите нецелосно се применуваат, а кај дел од нив ревизијата констатира дека не содржат контролни активности или се непрецизни во делот на надлежностите и одговорностите на секој вработен при што доаѓа до преклопување, при конкретното извршување на задачите од страна на вработените. Слабостите на контролниот систем се констатирани и од внатрешниот ревизор на М-НАВ.

Поради необезбеден соодветен систем на интерни контроли постои ризик од погрешно прикажување на податоците во трговските книги и финансиските извештаи, како и ризик од неправилности и недоследности во примена на законските прописи од одговорните лица.

Препорака

Управниот одбор да воспостави целосен систем на интерни контроли, со донесување/разгледување на усвоените процедури од аспект на нивната применливост и важност, и од аспект на начинот на кој се утврдени во насока на јасни, комплетни и класифицирани задачи, како и да се обезбеди надзор над нивното спроведување.

3.1.2 Согласно Правилникот за систематизација на работните места во М-НАВ предвидено е едно работно место - внатрешен ревизор и истото е пополнето. Меѓутоа, не е предвидено формирање на единица за внатрешна ревизија како што е пропишано во член 30 став 2 од Законот за јавна внатрешна финансиска контрола според кој, истата задолжително се основа во сите субјекти од јавниот сектор чиј просечен годишен буџет/финансиски план во последните три години го надминува износот од 50 милиони денари.

Во текот на 2010 и 2011 година, внатрешниот ревизор извршил неколку ревизии, за кои се изготвени извештаи за одредени процеси и во одделни организациони делови, со голем број на утврдени наоди за кои се дадени препораки со акционен план за нивно спроведување, што исто така, укажува на потребата од оформување на единица за внатрешна ревизија.

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Поради наведеното постои ризик да не се врши ефикасно управување со јавните средства.

Препорака

Управниот одбор да основа единица за внатрешна ревизија со цел подобрување на работењето на субјектот и зголемување на ефикасноста на внатрешната контрола.

3.1.3 При оценка на системот на интерни контроли кај процесот на пресметување и евидентирање на приходите остварени од надоместоци за прелети и за терминални услуги во 2011 година, констатирани се следните слабости:

- Податоците во форма на извештаи или прегледи, врз основа на кои се пресметуваат односно евидентираат приходите по двата основа, ги доставуваат надворешни субјекти (Еуроконтрол и ТАВ), кои што не се предмет на проверка и контрола од аспект на нивната точност и целосност во признавањето на приходите, како и не се предмет на контрола и усогласување од страна на оперативните одделенија во М-НАВ, кои располагаат со сите релевантни податоци за проверка, споредба и усогласување.
- Процесот на пресметување на приходот и побарувањата се спроведува врз основа на Процедурата за фактурирање на услуги, од 10.12.2009 година, и Процедурата за евидентирање на приходи од услуги на Воздухопловната навигација од 24.08.2010 година, кои процедури не предвидуваат контролни активности, внатрешна сметководствена контрола и оперативна контрола, согласно Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, и не ги содржат промените кои настанале во однос на улогата на правните субјекти инволвирани во процесот (АЦВ и операторот на аеродроми) и измените на член 56 од Законот за воздухопловство, во делот што се однесува на наплатата и трансферот на средства од Еуроконтрол.

Поради наведеното постои ризик од погрешно прикажување на приходите и побарувањата, непочитување на регулативата, можност за пропусти во извршувањето на активностите и ризик од погрешно финансиско прикажување на податоците во трговските книги и ФИ.

Во 2012 година донесена е нова Процедура за начинот на проверка и евидентирање на точноста на наплатата на терминални надоместоци за воздухоплови кои полетуваат и слетуваат на територијата на РМ, во август 2012 година, од аспект на обезбедување на услови за оперативна контрола, која што `сеуште не се применува во целост.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 9

_____

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за воспоставување на соодветна организациска структура и процедури за работа во процесот на пресметување и евидентирање на приходот и побарувањата од приходите од прелети и од терминални услуги, кои ќе обезбедат контролни активности согласно Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, како и целосно почитување на донесените процедури од страна на лицата задолжени за нивно спроведување.

3.1.4 Согласно Правилникот за систематизација на работните места, во одделението за финансии и администрација, се врши дефинирање на елементите за пресметување на вредноста на услужните единици (цената за прелетот), и се врши евидентирање и наплата на побарувањата од надоместоци од прелети врз основа на добиени документи (податоци, извештаи) од Еуроконтрол (CRCO), на начин пропишан во Процедурата за евидентирање на приходи од услуги на воздухопловна навигација, од август 2010 година.

Согласно член 5 и 6 од ЕУ регулативата број 1794/2006 за утврдување на заеднички систем за наплата на услугите на воздухопловната навигација, во прилог број 1 кон Одлуката, донесена од Владата на РМ, во Службен весник, број 147/2008 година, советникот во одделението за финансии и администрација, ги внесува податоците за трошоците направени при давањето на услугите на воздухопловна навигација, кои заедно со трошоците на АЦВ, влегуваат во пресметката на вкупните трошоци на РМ, врз основа на кои се пресметува единечната пресметковна цена за зоните на наплата на годишна основа. Корисниците на услугите на воздухопловната навигација, согласно член 14 точка 2 од ЕУ регулативата, се должни веднаш и целосно да ги плаќаат сите надоместоци за воздухопловна навигација.

При пресметката на трошоците по вид и услуги, кои влегуваат и врз основа на кои се формира цената за прелетот, се користат одредени проценти на вкупната вредност на поединечните трошоци (за персоналот – платите и воздухопловниот додаток, други трошоци за работењето, амортизацијата, трошокот на капитал и исклучителни трошоци), во зависност од учеството на секој вид на трошок по одделни сектори во давањето на услугите. За начинот на утврдување на процентот односно податоците и критериумите кои се користат за одделен вид на трошок и нивната примена, не е донесен интересен акт (одлука) поради што постои ризик од утврдување на нереална (повисока/пониска) цена за прелет поради одлучувањето само од страна на вработениот задолжен за пресметка.

Исто така, УО нема донесено акт и процедура за начинот и постапката на евидентирање на ненаплатените побарувања од авиопревозниците по основ на надоместоци од прелети и за кои се спроведуваат книжења за пренос од

редовни на сомнителни и спорни побарувања или се книжи траен отпис во случаи на неможност за наплата, врз основа на податоците од извештаите на Еуроконтрол, што би се повикувала на донесената процедура и методологија на работење од Еуроконтрол (CRCO). Поради наведеното постои ризик од неправилно или неточно прикажување на овие побарувања во трговските книги и ФИ. Напред наведеното се заснова и на одредбите од член 20 став 1 алинеа 1 и алинеа 23 од Статутот, според кои УО ја утврдува деловната политика и УО ги утврдува цените на услугите на друштвото со писмена одлука.

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за донесување на акти и процедура за работа во процесот на дефинирање на елементите за пресметување на вредноста на услужните единици (цената за прелетот) и за начинот и постапката на евидентирање на ненаплатените побарувања од авиопревозниците преку Еуроконтрол (CRCO).

3.1.5 Во 2011 година ревизијата констатира слабости во системот на интерни контроли кои се однесуваат на следење на реализацијата по договорите, и покрај донесените процедури. Имено, лицето - интерен контролор задолжено за финансиска реализација по договорите, не ги обавува задачите согласно процедурата за прием на фактури од добавувачи и процедурата за јавни набавки, во прилог на Прирачникот за општи процедури за работа, во одделението за финансии и администрација, односно договорите ги евидентира во посебна табела со податоци за назив на добавувачот, датум и вредност на склучените договори, без да се следи реализацијата на договорите во однос на количината, цената и вредноста на истите и не врши контрола на усогласеност на пропратната документација кон фактурата. Исто така, лицата задолжени за реализација на одредена набавка, во зависност од тоа дали е стока, услуга или работа (референтот од одделението за набавки и инвестиции и вработените во магацин, како и лицата задолжени од страна на секторските извршни директори) согласно процедурата за набавка, во прилог на Прирачникот за квалитет, не секогаш ја вршат набавката согласно потпишаниот договор, односно не се обезбедува потврда на набавката со соодветна и комплетна документација согласно договорот. Поради наведеното постои ризик од нецелосно, неквалитетно и ненавремено извршување на договорените обврски од страна на избраните економски оператори во однос на количината, цената, видот на производот или услугата, и надминување на вредноста на испорачаните стоки или услуги над договорената.

Препорака

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 11

_____

Управниот одбор да преземе активности за почитување на донесените процедури од страна на одделенијата задолжени за контрола на фактурите и пропратната документација во однос на целосно следење на реализацијата на договорите.

3.1.6 Во М-НАВ не е донесена процедура за регулирање на начинот и постапката за пресметка и исплата на плати. Инсталиран е систем за електронско евидентирање на работното време во сите објекти на друштвото, меѓутоа истиот нецелосно се користи при пресметката и исплатата на платите на вработените. Имено, во Секторот за воздухопловна навигација и Секторот за воздухопловна техника се изготвуваат прегледи за ефективни работни саати кои се доставуваат до одделението задолжено за пресметка на плати, и по потреба се користат списоците од електронската евиденција на работното време заради споредба на податоците во двете евиденции. Меѓутоа, во Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции при пресметка на платите не се користат податоците од системот за електронска евиденција на работното време поради што за вработените во овој сектор се пресметува плата за полно работно време.

Ваквата пракса има за резултат зголемен ризик од неточна пресметка и исплата на плата и надоместоци од плата за помалку одработени часови од полното работно време определено со закон.

Препорака

Управниот одбор да донесе процедура која ќе овозможи ефикасно користење и следење на функционирањето на системот за електронско евидентирање на работното време во сите сектори на друштвото, а податоците од овој систем да се користат како основа за пресметка и утврдувањето на висината на платите и надоместоците од плата на вработените.

3.1.7 Во текот на 2011 година, преку денарската и девизната благајна, остварен е промет од 14.600 илјади денари, кој главно се однесува на исплата на патни и дневни трошоци во земјата и странство, издавање на бонови за бензин и евидентирање на потрошено гориво, прием на девизни средства од наплатени АТЦ услуги во готово, и слично, а документацијата за влез и излез на парични средства во денари и девизи по различни основи приложена кон касовите извештаи не е потпишана од страна на ликвидатор. Од септември месец до крајот на годината на поголем дел од документацијата недостасуваат потписи и од одговорните лица: началник на одделението за финансии и од извршниот директор на Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции. Исто така, ревизијата укажува дека, според Правилникот за систематизација на работните места, постои преклопување на должностите и одговорностите на

лицата - благајници, кои што истовремено се задолжени за водење на благајните (влез и излез на парични средства во денари и девизи по различни основи) и истовремено се задолжени за контрола на усогласеноста на приемот и одливот на готовинските средства со пропратната документација односно ликвидатура што не е во согласност со Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор.

Поради необезбеден систем на интерни контроли постои ризик од погрешно прикажување на податоците во трговските книги и ФИ, како и можност од ненаменско и незаконско трошење на средства при располагањето со готовината.

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за воспоставување на соодветна организациска структура и процедура за благајничкото работење, како и нивно почитување заради обезбедување на комплетни и веродостојни документи, согласно стандардите за внатрешна контрола.

3.2 Усогласеност со закони и прописи

3.2.1 Во М-НАВ не е донесен Правилник за внатрешна организација, како што е предвидено со член 32 и 34 став 2 од Статутот, со што не е дефинирана организационата структура со акт кој ќе овозможи компетентностите, одговорностите, задачите и обврските за известување прецизно да бидат дефинирани за секоја структурна компонента и во писмена форма да бидат пренесени и инкорпорирани во актот за систематизација на работните места и договорите за работа на вработените. Организационата шема која ја дава структурата по сектори и одделенија во М-НАВ е дадена единствено во прилог 04 кон Прирачникот за квалитет, од август 2010 година.

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за донесување на акт за организација на М-НАВ.

3.2.2 Врз основа на член 20 став 1 точка 16 од Статутот, УО на М-НАВ АД Скопје донел Правилник за плати, надоместоци на плати и други примања, од јули 2009 година, со Преглед на работните места и нивното вреднување. Овој Правилник, е изменет во текот на 2009 и 2010 година, за што се донесени 3 одлуки од Управниот одбор, заклучно со мај 2010 година, со кои е извршена промена во бодовите за пресметување на плата кај одделни работни места. Со ревизијата и извршениот увид во пресметките на плати на вработените во 2011 година се констатира дека при определувањето на бодовите по

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

работни места во Правилникот, не е применет концептот за бруто плата што не е во согласност со член 3 од Законот за исплата на платите во Република Македонија. Според овој член, работодавачот почнувајќи со исплатата на платите од јануари 2009 година, утврденото право на нето плата за декември 2008 година го зголемува за износот на пресметаниот данок од плата, задолжителните социјални придонеси, согласно со пропишаните законски стапки и за износот на трошоците поврзани со работа по основ на исхрана за време на работа и превоз до и од работа, пресметани согласно со закон, и договорот за вработување. Ваквиот начин на работење има за ефект исплата на плата по стариот принцип да не дава еднакви резултати со новиот бруто концепт во однос на поединечните пресметки на бруто плати на вработените, како и влијае на висината на пресметаниот персонален данок од доход и придонесите од плати.

Во 2012 година, со донесувањето на Колективниот договор, од март 2012 година и примената на одредбите од делот - Плата и додатоци на плата, од 1 април 2012 година, престанува да важи Правилникот, од јули 2009 година, при што потребно е негово усогласување со одредбите од Законот за работните односи, посебно во делот на вклучување на оперативниот додаток во основната плата, согласно образложението и препораката дадена во точка 3.4.1 од овој извештај.

3.2.3 УО на М-НАВ нема донесено акт за сметководствени политики со кои ќе се уредат специфичните принципи, основи, правила и практики, кои ги применува субјектот при подготвување и презентирање на финансиските извештаи, како што е предвидено со МСС 1 и 8 и МСФИ 1 од Правилникот за водење сметководство. Сметководствените политики се применуваат конзистентно и доследно `се додека не се донесе друг акт кој ги уредува овие прашања. Кон Финансиските извештаи на М-НАВ за 2009, 2010 и 2011 година приложен е текст: водење на сметководствени политики, кои во одделни ставки од една во друга година се разликуваат меѓусебно, а нивната примена може да доведе до неконзистентност и неспоредливост. Исто така, со ревизијата за 2011 година се констатира дека кај одделни сметки овие сметководствени политики во пракса не се применуваат, пример: начинот на водење и прикажување на деловните промени и состојби кај основните средства, амортизацијата, залихите, побарувања од купувачите и сл., што значи прикажани се несоодветни сметководствени политики во однос на применетите МСС во пракса.

Со ваквиот начин на работење нарушено е основното начело на искажување на податоците во деловните книги и финансиски извештаи за точно и фер презентирање на средствата, обврските, основната главнина, приходите, расходите и резултатите од работењето што не е во согласност со член 469 став 2 и 6 од Законот за трговските друштва и влијае на објективноста и

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 14

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

реалноста на презентираниите податоци во трговските книги и ФИ, како и неможноста за споредување на ФИ со претходните години.

Препорака

Управниот одбор да донесе акт за водење на сметководствени политики со кои ќе се уредат специфичните принципи, основи, правила и практики, кои ги применува субјектот при подготвување и презентирање на финансиските извештаи.

3.2.4 М-НАВ не ги применува во целост одредбите од Правилникот за начинот за вршење на попис на средствата и обврските и усогласување на сметководствената со фактичката состојба утврдена со пописот, со што не е постапено согласно член 473 став 1 и 2 од Законот за трговските друштва, поради следното:

- Во пописната комисија назначени се лица (претседател и член) кои обавуваат работни задачи, водење регистар на основни средства и евиденција на залихите во магацин, што не е во согласност со член 8 став 2 од Правилникот.
- Во изминатите 3 години (2009, 2010 и 2011) во пописната комисија се назначувани исти лица (претседател и член), а началникот на одделението за финансии и администрација заедно со комисијата за попис вршеле усогласување на фактичката состојба со сметководствената состојба што не е во согласност со член 11 став 1 точка 4 и 11 од Правилникот.
- Од страна на пописната комисија не се почитувани одредбите во член 10 од Правилникот, а се однесува на вршењето на пописот на основни средства и залихите на материјали, и тоа: не е изготвен план за работа, комисијата за попис имала пристап до сметководствените податоци за количина и вредност пред запишувањето на фактичката состојба во пописните листи, истите не се составени посебно според аналитички сметки на средствата, во пописните листи не се внесени сите податоци предвидени во став 5, средствата чија вредност е намалена поради оштетување, неисправност, застареност и не се попишани во посебни пописни листи.
- Еден член од пописната комисија воопшто не учествувал во пописот, ова лице нема потпис на пописните листи и на елаборатот, ниту пак е извршена негова замена со заменик членот, што укажува на тоа дека пописот се вршел од нецелосна пописна комисија.
- Не е извршен попис на нематеријалните средства и на градежните објекти со 31.12.2011 година што не е во согласност со член 4, 7 и 11 од Правилникот.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 15

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- Пописните листи на основните средства се нецелосни и неуредни од причина што не ги содржат податоците пропишани со Правилникот.
- Пописните листи на залихите на материјали не се изготвени на начин пропишан во Правилникот односно извршено е штиклирање по листа – спецификација добиена од материјалното книговодство со внесени вердносни и количински податоци со 31.12.2011 година.

Сите наведени состојби влијаат на реалноста и објективноста на извршениот попис, а со тоа и на искажаните состојби во трговските книги и ФИ за 2011 година.

Препорака

Управниот одбор да преземе мерки и активности за квалитетно организирање и извршување на пописот на средствата, согласно законските прописи.

3.2.5 М-НАВ нема спроведено постапка за осигурување од дејност (на воздушниот простор) иако во планот за јавни набавки за 2011 година, планирана е набавка на ваков вид на услуга. Ваков вид на осигурување не е направено ниту во изминатиот период, односно од денот на основање на М-НАВ, до денес. Со ваквиот начин на работење не е постапено согласно член 60-д став 1 од Законот за воздухопловство, според кој давателот на услуги, во случајот М-НАВ, мора да биде осигуран за штета причинета на трети лица. Наведеното може да има за резултат исплата на средства без можност за надомест и покривање на евентуална штета од осигурителна компанија.

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за спроведување на постапка за осигурување од дејност (на воздушниот простор) согласно законските прописи.

3.3 Финансиски извештаи

Биланс на успех

3.3.1 Во 2011 година искажан е приход по основ на терминални услуги – АТЦ услуги во вкупен износ од 50.626 илјади денари, кои во најголем дел се однесуваат на пресметани надоместоци од странски авиокомпани и две

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 16

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

домашни авиокомпани, во чија веродостојност ревизијата неможеше да се увери поради следното:

- За побарувањата од авиокомпаниите и приходот по основ на терминални услуги – АТЦ услуги, во М-НАВ се изготвуваат фактури, врз основа на податоци од прегледите што ги доставува операторот на аеродромите, во електронска форма. Прегледите се ексел табели за одреден период (15 дена) за двата аеродрома, со податоци за вкупно пресметан надоместок по авиокомпани. Овие прегледи не се потврдени со печат и потпис од одговорни лица кај операторот и не содржат податоци за целосна пресметка на надоместоците односно истите се дадени на вкупен износ поради што не може да се провери и утврди дали и во кои случаи се применува член 2 односно член 3 (намалување) уредено со Решението, за пресметка на надоместокот за терминални услуги, од 15.07.2009 година. Целосната пресметка е препуштена на операторот, без контрола и проверка на податоците од М-НАВ.
- Прегледите со податоци од операторот содржат само називи на авиокомпаниите и конечен износ на фактурата во евра. М-НАВ не врши контрола на овие податоци во однос на точноста на елементите за пресметување, согласно важечката регулатива: број на извршени операции, тежина на воздухоплов и цена по која се пресметува.
- Наплатата на фактурите, чиј рок за плаќање е 15 дена од датата на фактурата, ја следи началникот на одделението, а во случаи кога авиокомпаниите доцнат со плаќање, испраќа известување - ургенција за плаќање по пошта или електронски пат. М-НАВ не врши обезбедување на побарувањата од авиокомпаниите со банкарска гаранција или на друг начин, во случај на ненавремено плаќање и не пресметува камата по истекот на рокот за плаќање, иако истото е предвидено со член 4 од Решението, од 15.07.2009 година.
- На крајот на годината, началникот на одделението за финансии прави проценка на наплативоста на побарувањата по основ на терминални услуги и врши резервација на име на исправка на вредноста (МСС 39). Отписот се врши врз основа на одлука на УО. Во 2011 година не се спроведени книжења на исправка на вредност на побарувања кои се ненаплатливи, иако би требало да се прикажат за одделни авиокомпани според прегледот за старосна структура и добиените информации за банкрот на две авиокомпани, чии побарувања со 31.12.2011 година изнесуваат од 28.889,32 евра односно 1.777 илјади денари.
- За побарувањата од странски авиокомпани кои не се наплатени, М-НАВ не презема доволно мерки, освен што поднесува барања за присилно извршување за неплатен долг од домашните авиокомпани.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 17

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Непостоењето на утврдени критериуми за спроведување на резервација на име на исправка на вредност и преземање на мерки за наплата доведува до ризик од субјективно одлучување и нееднаков третман према авиокомпаниите, во случај на ненавремено плаќање.

Ваквиот начин на работење не е во согласност со Правилникот за водење на сметководство – МСС 1 и МСС 18, и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва што може да има за резултат неправилно пресметан и наплатен приход и трошоци во трговските книги и ФИ.

Во 2012 година донесена е нова Процедура за начинот на проверка и евидентирање на точноста на наплатата на терминални надоместоци за воздухоплови кои полетуваат и слетуваат на територијата на РМ, во август 2012 година, од аспект на обезбедување на услови за оперативна контрола, која што `сеуште не се применува во целост.

Во врска со наплатата на долговите, во текот на 2011 година, во записник од Управниот одбор, од април 2011 година, е наведено дека е донесена Одлука за дефинирање на условите по кои авиокомпаниите ќе ја регулираат наплатата на надоместоци за терминални услуги. Со ревизијата се констатира дека до 8 јануари 2013 година, не е донесена ваква одлука.

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за целосно спроведување на интерните контроли заради обезбедување на комплетни и веродостојни сметководствени документи во трговските книги за потврда на пресметаниот приход од терминални услуги и да донесе одлука со која ќе се дефинираат критериумите за преземање на мерки во случај на ненавремено плаќање на долговите од страна на авиокомпаниите.

3.3.2 Во 2011 година евидентиран е приход во вкупен износ од 2.146 илјади денари, кој што операторот на аеродромите - концесионерот, во име и за сметка на М-НАВ, го наплатува во готово, а се однесува на надоместок за АТЦ услугите во моментот на слетување на одделни авиокомпаниии кои немаат редовни авио летови. Во текот на 2011 година извршени се неколку уплати на денарска сметка на М-НАВ од операторот, во вкупен износ од 1.099 илјади денари, без пропратна документација, а кои според текстот во писменото барање испратено до операторот во јануари 2012 година, се однесуваат на име наплатени АТЦ услуги од авиокомпаниии на пост терминали - со кредитна картичка од одделни авиокомпаниии. Исто така, во текот на 2011 година на девизна сметка на М-НАВ вршени се уплати на примените девизи преку благајната на М-НАВ, од лицата вработени во операторот, во вкупен износ од 1.047 илјади денари. За ваквите активности не постои писмен акт (протокол, спогодба, договор) помеѓу двата субјекти со кој ќе се регулира начинот на пресметка на надоместокот и роковите за

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 18

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

уплата на истиот, ниту пак постои систем на интерни контроли (пропишана процедура) во М-НАВ за контрола на пресметаниот и уплатениот приход по овој основ.

Ваквиот начин на водење на трговските книги не е во согласност со Правилникот за водење сметководство – МСС 1 и МСС 18 и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва, поради што ревизијата неможеше да се увери во реалноста и објективноста во искажаниот приход од надоместоци за АТЦ услуги. Непостоењето на писмен акт и интерни контроли може да доведе до несовесно ракување и злоупотреба на средствата од одговорните лица во двата субјекта, како и помалку остварен приход во М-НАВ.

Препораки:

Управниот одбор на М-НАВ да ги преземе следните активности:

- да потпише писмен акт со операторот на аеродромите, во кој ќе се регулира начинот на пресметка на надоместокот за АТЦ услугите и роковите за уплата,
- да преземе мерки и активности за евидентирање на приходот врз основа на комплетни и веродостојни документи во трговските книги, и
- да воспостави систем на интерни контроли (пропишана процедура) за контрола на пресметаниот и уплатениот приход по овој основ.

3.3.3 Во трговските книги за 2011 година искажани се трошоци за набавка на гуми и сервисирање на службени моторни возила, по фактури на вкупен износ од 860 илјади денари, во чија веродостојност ревизијата неможеше да се увери поради неприложена соодветна пропратна документација, и тоа:

- Кај трошоците за набавка и монтажа на гуми, се констатира дека кон фактурите во износ од 533 илјади денари, нема прилог на пропратна документација (работен налог) за извршена испорака на гуми и не се наведени броеви на регистрацијата на возилата за кои се наменети; набавките не се вршени сукцесивно според потребите на М-НАВ, согласно договорот, така што во рок од 3 месеци се набавени вкупно 119 гуми, од кои вградени се 51 гума, а не се вградени 68 гуми; по извршената контрола од внатрешната ревизија формирана е комисија од УО, која составила извештај за фактичката состојба, по кој се преземени соодветни мерки и активности. Непостоењето на систем на интерни контроли, овозможило трошење на средства за набавка на гуми за кои немало потреба.
- Кај трошоците за сервисирање на возилата, се констатира дека дел од фактурите кои се евидентирани и платени, со вкупна вредност од 327 илјади денари, не се поткрепени со потпишани работни налози; не се следи реализацијата на спогодбата; не се врши проверка и споредба на цените на деловите и услугите од фактурите со договорените цени и

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

видови на делови од понудите поради што постои можност за отстапувања на истите. Ваквото работење во 2011 година е резултат на недонесена процедура за сервисирање и одржување на службените возила, неутврдени критериуми за редовно одржување на службените возила и неводење на интерна евиденција за извршени сервисирања и замени за секое возило.

Исплатата на средства врз основа на некомплетна и неверодостојна документација не е во согласност со Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, Правилникот за водење сметководство – МСС 1, и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва, што може да доведе до ненаменско и незаконско потрошени средства на терет на друштвото.

Препораки:

Управниот одбор заедно со надлежните одделенија во рамките на Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции да ги преземат следните активности:

- Да се комплетира Правилникот за начинот на користење, управување и одржување на службените моторни возила на М-НАВ, донесен во август 2012 година, со преглед на службени моторни возила и процедура за сервисирање, санирање и подобрување на состојбата на службени моторни возила, како и постапката и начинот на замена на гуми со која ќе се прецизираат конкретните работни задачи на одговорните лица согласно одредбите во склучените договори/спогодби.
- Да се воведат интерна евиденција за секое возило, за сите направени интервенции, вградени резервни делови и обезбедени гарантни рокови.
- Да се воспостави контролен механизам што се однесува на обезбедувањето на соодветни документи пред отпочнување со извршување на услугата од страна на економскиот оператор, согласно рамковната спогодба (барање за потребата, предлог-пресметка односно понуда, писмено одобрение за извршување на услугата и компјутерска евиденција).
- Да се воспостави контрола на фактурите и пропратната документација во однос на реализацијата на договорите (вид, количина и цена на резервните делови и материјали, како и цената по норма час за услугата).

3.3.4 Во трговските книги за 2011 година искажани се трошоци за потрошено гориво за службени возила, врз основа на сметководствена документација (фактури, сметки и спецификации) која не секогаш е потполна и целосна од аспект на потврда на потрошеното гориво за службени цели поради неприложени сметки кон дел од фактурите, нецелосно пополнети сметки и

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 20

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

неправилно користени платежни картички од вработените, како и користење на приватни возила, врз основа на сметки без комплетна документација, за потврда дали истите се користеле за службени цели. Вакви случаи се констатирани за трошоци за потрошено гориво на вкупен износ од 866 илјади денари. Во одделението за општи работи, се воведени обрасци – месечен (дневен) налог за користење на возилата, меѓутоа истите не се издаваат за сите возила и дел од нив не се целосно пополнети со сите податоци кои ги содржат.

Исплатата на средства врз основа на некомплетна и неверодостојна документација не е во согласност со Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, Правилникот за водење сметководство – МСС 1, и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва, што може да доведе до ненаменско и незаконско потрошени средства на терет на друштвото.

Во 2011 година извршена е внатрешна ревизија од аспект на почитување на процедурата за потрошувачка на гориво за службени возила во М-НАВ, за период јануари - јули 2011 година, при што утврдени се недоследности и констатирани се случаи кои се однесуваат на непочитување на насоките дадени во упатството од страна на вработените. Во извештајот дадени се препораки во насока на подобрување и воведување на системите на внатрешна контрола на процесот, со акционен план за имплементација до 31.03.2012 година, но истиот не е реализиран. Во август 2012 година, донесен е Правилник за начинот на користење, управување и одржување на службените моторни возила на М-НАВ, кој не е комплетен односно нема преглед на службени моторни возила и процедура.

Исто така, во текот на 2012 година, против одговорното лице донесена е Одлука за надомест на штета и донесена е Одлука за изрекување на дисциплинска мерка.

Препорака

Управниот одбор заедно со надлежните одделенија во Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции, да преземат активности за целосно имплементирање на препораките дадени од внатрешниот ревизор кои се однесуваат на донесување на процедура која ќе ги опфати сите активности за користење на службените возила со вклучување на контролни активности (финансиска и оперативна), нејзино соодветно применување и воведување на евиденција за редовна контрола на потрошувачката на гориво.

3.3.5 Во трговските книги за 2011 година искажани се трошоци за тековно одржување на основните средства, по фактури на вкупен износ од 1.779 илјади денари, во чија веродостојност ревизијата не можеше да се увери поради неприложена соодветна пропратна документација, и тоа:

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 21

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- За трошоците, по фактура за демонтирање на скршено термопан стакло во зградата на Контрола на летање на износ од 405 илјади денари, не е приложена документација (испратница, работен налог) за потврда на извршената работа, нема потпис од ликвидатор, а набавката е извршена врз основа на одлука од УО, поради итноста. До денот на ревизија М-НАВ АД Скопје не доставил комплетна документација за пријавената штета на ден 7.10.2011 година, за да може осигурителната компанија да се произнесе по истата, поради што не е извршен никаков надомест на штета, а фактурата е веднаш платена на добавувачот.
- Евидентирани се трошоци, по фактура за надградба на системот за техничка заштита на износ од 209 илјади денари, која не е ликвидирани и не е потпишана од извршниот директор на Секторот за финансиски работи; приложена е испратница за испорака на делови од опрема, без дата и потпис од одговорно - стручно лице за прием од М-НАВ, поради што и не се знае каде е испорачана или монтирана опремата што не е во согласност со член 6 од договорот; не е изготвен записник или извештај за прием и извршена надградба од комисија или од задолженото стручно лице поради што не се знае дали се работи за надградба на постоечка опрема или набавка на опрема; текстот во фактурата не одговара на предметот на набавка во техничката спецификација и во склучениот договор.
- Во периодот од 27.07.2011 до 09.09.2011 година примени се 12 фактури за извршени сервисирања на NVAC системот, доставени до М-НАВ, во вкупен износ од 368 илјади денари, кои што се целосно платени во 2011 година. Фактурите не се ликвидирани, не е извршена контрола за следење на реализацијата по договорот односно дали економскиот оператор се придржува кон договорените обврски; нема доказ за потврда на вршење на услугите според потребите на М-НАВ од причина што на фактурите не е внесен податок за примена нарачка пред да отпочне со вршење на услугата, согласно член 4 од рамковната спогодба.
- Кај трошоците за извршен технички преглед на ЕЕ објекти, по фактури на вкупен износ од 524 илјади денари, утврдено е дека извршен е редовен технички преглед на 4 ЕЕ објекти, од вкупно 6 објекти, само еднаш во годината, надвор од договорениот рок, што не е во согласност со член 5 став 1 алинеа 1 од договорот. Ефектот од неизвршен редовен преглед може да придонесе за зголемување на потребата од вонредни прегледи односно до појава на дефекти и зголемување на трошоците на работење поради повисока цена за услугата при вонреден преглед на ЕЕ објектите. Во текот на 2011 и јануари 2012 година извршени се вкупно 10 вонредни технички прегледи на 4 ЕЕ објекти за кои, согласно член 5 став 1 алинеа 2 од договорот, потребно е да постои документ за

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 22

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

повик од М-НАВ доставен до давателот на услугата, со обврска за извршување на работата во рок од 48 часа од денот на доставата. На барање на ревизијата даден е на увид само еден документ за пријава на дефект од М-НАВ до фирмата.

- Кај трошоците за извршени работи (реконструкција) на кровот на зградата на Контрола на летање на аеродромот во Скопје, по фактурата на износ од 273 илјади денари, не е приложена пропратна документација (испратница, работен налог), согласно член 2 и 3 од договорот.

Исплатата на средства врз основа на некомплетна и неверодостојна документација не е во согласност со Стандардите за внатрешна контрола во јавниот сектор, Правилникот за водење сметководство – МСС 1, и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва, што може да доведе до ненаменско и незаконско потрошени средства на терет на друштвото.

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за почитување на донесените процедури од страна на одделенијата задолжени за контрола на фактурите и пропратната документација во однос на целосно следење на реализацијата на договорите (финансиска и оперативна) со цел да се обезбедат комплетни и веродостојни документи за потврда на искажаните трошоци.

Биланс на состојба

3.3.6 Во трговските книги и ФИ со 31.12.2011 година искажана е вредност на побарувања од купувачите во земјата и странство намалена за вредносното усогласување на истите, во износ од 113.600 илјади денари, за чија потврда ревизијата не доби соодветни и компетентни докази, поради следното:

- Не е извршено усогласување на состојбите на побарувањата од купувачи во странство и состојбите на сомнителните и спорни побарувања, од странски купувачи, евидентирани во финансовото и девизното сметководство, според девизите искажани во денарска противвредност по среден девизен курс на 31.12.2011 година, и тоа кај побарувањата од купувачите во странство за 212 илјади денари и кај сомнителните и спорни побарувања за 8.147 илјади денари.
- Извршен е траен отпис на побарувања од неколку купувачи во странство (странски фирми) на вкупен износ од 8.813,26 евра односно во денарска противвредност од 542 илјади денари, без донесена Одлука на УО, и несоодветно спроведено книжење.
- Не е книжен траен отпис на побарувањата по донесената одлука од УО од 14.04.2011 година, за усвојување на Елаборатот за извршен попис за 2010

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

година и според која, износот на сомнителните и спорни побарувања во износ од 1.420 илјади денари, треба да се отпише во целост.

- Извршен е отпис на побарување од странски купувач во износ од 7.516,90 евра односно 462 илјади денари, за кое не е донесена Одлука од УО, ниту пак е дадено образложение. При тоа спроведено е несоодветно книжење на терет на трошоците наместо, доколку се донесе Одлука, да се книжи преку затварање на соодветните конта на побарувањата.
- За ненаплатените побарувања од два субјекта во земјата во вкупен износ од 7.800 илјади денари, поднесени се тужби до Основен суд Скопје 2, Скопје на ден 30.12.2011 година, односно барања за присилно извршување, согласно новите законски прописи, при што не се евидентирани сомнителни и спорни побарувања и не се теретени трошоците на работење.

Ваквиот начин на работење (неизвршени усогласувања на евиденциите и несоодветно спроведени книжења) не е во согласност со Правилникот за водење сметководство – МСС 1 и МСС 39 и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва и има за резултат нереално и необјективно искажување на побарувањата од купувачите и трошоците на работење во ФИ за 2011 година.

Препорака

Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции да извршат усогласување на евиденциите на побарувањата од купувачите (финансово и девизно сметководство) и да спроведат соодветни книжења врз основа на релевантна документација согласно законските прописи.

3.3.7 Во рамките на позицијата Побарувања од купувачите во странство се евидентирани побарувања од Европската организација за воздухопловна безбедност - Еуроконтрол (редовни и по основ на камата), кои со состојба на 31.12.2011 година изнесуваат вкупно 105.604 илјади денари. Овие побарувања се искажуваат врз основа на месечни извештаи за пресметани/фактурирани надоместоци од прелети, и пресметана камата за задоцнето плаќање, добиени од CRCO, кои се корегираат/намалуваат за credit notes – книжни одобренија за одделни авиопревозници. По месечните извештаи се книжи и дефинитивен отпис на побарувања од одделни авиопревозници (written off) и добиени наплати од одделни авиопревозници по извршен отпис, кои се искажани во посебни колони. Евидентирањето - прикажувањето на побарувањата – редовни и камата, и приходот по двата основа, како и отписот, се врши согласно процентите утврдени со договорот помеѓу АЦВ и М-НАВ, за 2011 година, кој за М-НАВ изнесува 95,688%.

Ревизијата констатира дека искажаната состојба на побарувањата од Еуроконтрол со 31.12.2011 година не е реална и објективна поради следното:

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 24

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- Во деловните книги на М-НАВ, со почетниот налог за внесени состојби во јуни 2009 година, не е преземена состојба на сомнителни и спорни побарувања на Еуроконтрол кои потекнуваат од минати години.
- Во 2010 година спроведени се книжења и евидентирани се само дел од сомнителните и спорни побарувања на Еуроконтрол (редовни и камата) кои произлегуваат од извештаите од CRCO за 2009 и 2010 година, а по оценка на одделението за финансии и администрација, во зависност од датумот кога потекнува побарувањето односно после јуни 2009 година, на вкупен износ од 208.757,12 евра во цел износ наместо по процент, согласно договорот.
- Извршен е траен отпис на сомнителни и спорни побарувања кои во најголем дел претходно не се внесени во деловните книги на М-НАВ односно не се превземени со почетниот налог и делбениот биланс во јуни 2009 година.
- Извршено вредносно усогласување на побарувањата-пренос на сомнителни и спорни побарувања, во износ од 33.480 евра, кои произлегуваат од редовни побарувања, во цел износ наместо по процент, согласно договорот.
- Неевидентирано вредносно усогласување на побарувањата-пренос на сомнителни и спорни побарувања што произлегува од пресметани камати, според Извештајот од CRCO со 31.12.2011 година во износ од 10.469 евра, кој што треба да се книжи по процент, согласно договорот.
- Не е извршено усогласување на состојбата на сомнителни и спорни побарувања (од редовни побарувања и камата) во деловните книги на М-НАВ со состојбата искажана по Извештајот од CRCO со 31.12.2011 година, која што е искажана на вкупен износ од 488.355 евра од редовните побарувања и на вкупен износ од 137.068 евра од каматата, односно на износ во процент, согласно договорот.

Ваквиот начин на работење (неизвршено усогласување и несоодветно спроведени книжења) не е во согласност со Правилникот за водење сметководство – МСС 1 и МСС 39 и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва и има за резултат нереално и необјективно искажување на побарувањата од купувачите и трошоците на работење во ФИ за 2011 година.

Препорака

Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции да спроведе соодветни книжења врз основа на релевантна документација согласно законските прописи и да изврши усогласување на состојбата на сомнителни и спорни побарувања од авиопревозниците искажани преку Еуроконтрол (од редовни побарувања и камата) во деловните книги на М-НАВ со состојбата искажана по Извештајот од CRCO со 31.12.2011 година.

3.3.8 Ревизијата не доби соодветни и релевантни докази за потврда на објективноста и реалноста на искажаната вредност на залихите во износ од

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 25

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

7.137 илјади денари во Билансот на состојба со 31.12.2011 година, поради следното:

- Утврдени се разлики во вредноста на залихите искажани во материјалното и финансното книговодство (трговските книги) кои се однесуваат на помалку искажани вредности во финансното во однос на материјалното, во вкупниот влез за 6.107 илјади денари и вкупниот излез на залихи за 3.368 илјади денари, како и во крајната состојба на 31.12.2011 година за 2.739 илјади денари, кои произлегуваат од магацин 33 – основни средства и магацин 66 – стоки кои не се евидентираат во финансво сметководство.
- Во сметководствената евиденција и во материјалното книговодство залихите се евидентираат по ФИФО метод - прва влезна и прва излезна, а според сметководствените политики, во прилог на ФИ на М-НАВ, трошоците на материјали и резервните делови се утврдува според методот на просечни цени.
- Во изминатите 3 години, од основањето на М-НАВ, со пописот воопшто не се утврдени никакви разлики (кусоци, вишоци) во магацин, ниту пак е даден предлог за расход, а најголем дел од залихите на 31.12.2011 година се искажуваат како непроменети состојби од минати години (неизвршена проценка на залихите од аспект на застареност, неупотребливост).
- Кај одделни набавки се констатира дека не се врши правилно разграничување на материјалите во однос на ситниот инвентар, како и на резервните делови во однос на опремата поради несоодветна и некомплетна документација за потврда на видот на набавката.
- Не се врши контрола на фактурите во однос на комплетноста на документацијата на начин опишан во точка 2 од Процедурата за прием на фактури од добавувачи за стоки, услуги и градба, и не се врши контрола на следењето на реализацијата на договорот (сукцесивно според потребите на договорниот орган во рок од 2 дена од денот на добиеното писмено барање, во магацинот на М-НАВ) во однос на исполнување на договорените обврски, согласно договор и тендерската документација.
- Не се почитуваат во целост одредбите од Процедурата за работење со магацинот во М-НАВ, од 10.12.2009 година, (во смисла на непотпишани испратници и требовања, неизвршени контролни пописи во текот на годината, неизготвени писмени барања за потребата од нова набавка), при што во 2010 донесена е и Процедура – складирање, во рамките на Прирачникот за квалитет, од 24.08.2010 година.

Ваквиот начин на евидентирање на залихите не е во согласност со Правилникот за водење сметководство - МСС 2 и член 469 и 472 од Законот за трговските друштва што влијае на објективноста и реалноста на вредноста на залихите, како и на искажаните трошоци на материјали и резервни делови во трговските книги и ФИ.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 26

_____

Препорака

Управниот одбор да преземе активности за функционирање на системот на интерни контроли со кои ќе се обезбеди целосно почитување на донесените процедури од сите инволвирани лица во процесите кои се однесуваат на начинот на евидентирање, набавките и потрошокот на залихите, согласно донесени сметководствени политики и законските прописи.

3.3.9 Ревизијата не доби соодветни и релевантни докази за потврда на објективноста и реалноста на вредноста на нематеријалните средства во износ од 8.271 илјади денари во Билансот на состојба со 31.12.2011 година, поради следното:

- Во регистарот на основни средства овие средства не се евидентирани поединечно односно истите се групирани под назив „софтвери“ во зависност од датумот на набавката што не одговара на фактичката состојба за бројот и видот на лиценците кои ги поседува М-НАВ. Ова е потврдено и со увидот во записникот за примопредавање од 2.07.2009 година, во кој се наведени поголем број на лиценци со поединечни вредности, набавувани од 2004 до 2008 година.
- Постои неусогласеност во износ од 3.208 илјади денари која произлегува од разликата помеѓу почетната состојба евидентирана под 1.07.2009 година во М-НАВ на износ од 15.843 илјади денари и состојбата според записникот за примопредавање, при поделбата на АЦВ од 12.09.2009 година, на износ од 19.051 илјади денари.
- Во 2011 година извршен е откуп на 60 лиценци во трајна сопственост во вкупен износ од 1.149 илјади денари, кој што е евидентиран како нова набавка на лиценци, и во регистарот внесено со посебна шифра, наместо да се спои (поврзе) со претходно набавените лиценци во 2008 година, чија важност била до 31.01.2011 година.
- Во изминатиот период на вредноста на сите нематеријални средства се пресметува амортизација по стапка од 20% (корисен век од 5 години) при што не се води сметка за правото на користење на одделни нематеријални средства (ограничен или неограничен век на користење) согласно склучениот договор.

Ваквиот начин на евидентирање и прикажување на нематеријалните средства не е во согласност со МСС 38 од Правилникот за водење сметководство и член 472 и 473 од Законот за трговските друштва и има за резултат нереално и необјективно искажување на вредноста на нематеријалните средства.

Препорака

Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции да изврши усогласување на вредноста на нематеријалните средства во

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

трговските книги и регистарот на основни средства, врз основа на релевантна документација за постоењето/непостоењето на истите, согласно законските прописи.

3.3.10 Во трговските книги и ФИ на М-НАВ за 2011 година не е евидентирана вредност на земјиште со површина од 1.005 м кв, кое што е преотстапено на М-НАВ согласно Делбениот биланс и Записникот за примопредавање, од септември 2009 година, на износ од 41.808 дем односно 1.346 илјади денари. Покрај ова земјиште, за кое постои договор од 1999 година, на ревизијата даден е на увид и договор за купено земјиште преку тогашното Министерство за сообраќај и врски - Дирекција за цивилна воздушна пловидба, во 1999 година од физичко лице, со површина од 273 м кв, на износ од 10.956 дем, кое воопшто не било предмет на разгледување при поделбата на АЦВ и основањето на М-НАВ, во јуни 2009 година.

Во текот на 2012 година преземени се активности за евидентирање на земјиштето во катастар, по двата договори од 2009 година, на име на М-НАВ, меѓутоа истото не може да се спроведе без изработен елаборат од геодетска фирма за што, од Агенцијата за катастар на недвижности, во април 2012 година, се добиени потврди за одбивање на пријавите за отстранување на техничка грешка во катастарот на недвижности.

Во 2012 година избрана е геодетска фирма за изработка на елаборат, со задача за проценка за запишување на недвижен имот на М-НАВ, по склучен договор од 15.06.2012 година, со рок на извршување на услугата од 30 дена односно до 15.07.2012 година, меѓутоа рокот е изминат и `се уште не се завршени активностите до денот на ревизија.

Препорака

Управниот одбор и Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции да преземат активности за воведување на земјиштето во трговските книги и ФИ на М-НАВ, по добиена релевантна документација за правото на користење/сопственост, врз основа на завршена проценка на недвижниот имот.

3.3.11 Ревизијата не можеше да се увери во реалноста и објективноста на искажаната сметководствена (набавна) вредност на градежните објекти во износ од 199.892 илјади денари, поради следното:

- М-НАВ не располага со документи за докажување на сопственичкиот статус односно правото на управување со недвижностите и нема комплетна документација за запишување на вкупниот недвижен имот во катастарот на недвижности (поседовен лист, елаборат од геодетска фирма, и сл), што не е во согласност со член 60-в став 1 од Законот за воздухопловство.

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- М-НАВ не располага со помошна евиденција за градежните објекти со податоци за местото на кое се наоѓа објектот (број на катастарска парцела, катастарска општина и број на имотен или поседовен лист, адреса), површина со која располага објектот, основ на стекнување, сметководствена вредност), иако сите објекти ги има добиено со Делбениот биланс и се стекнати како имот на државен орган, за кој било потребно да се воспостави ваква внатрешна евиденција на недвижните ствари, согласно Законот за користење и располагање со стварите на државните органи. Исто така, не е евидентирана вредноста на земјиштето, под и на која се сместени градежните објекти, во сметководствената евиденција на М-НАВ.

Во мај 2012 година донесена е одлука за набавка на услуга – избор на геодетска куќа за проценка на недвижниот имот на М-НАВ (изработка на елаборати за катастарска евиденција), по која што спроведена е постапка за јавна набавка и склучен е договор со избраниот економски оператор од 15.06.2012 година, со рок за извршување - 30 дена од денот на склучување на договорот, односно до 15.07.2012 година. Услугата не е извршена, иако рокот е одамна изминат, а М-НАВ нема преземено активности за раскинување на договорот во случај на неисполнување на обврските по договорот, согласно член 5 од истиот.

Препораки:

Управниот одбор да преземе мерки и активности со кои ќе се овозможи извршување на следните работи:

- Да се забрза постапката за проценка на недвижниот имот на М-НАВ (изработка на елаборати за катастарска евиденција) заради обезбедување на документи за запишување на сопственичкиот статус на недвижниот имот на име на друштвото.
- Да се назначи лице кое ќе биде одговорно за водење и ажурирање на посебна помошна евиденција на недвижностите и чување на комплетна документација за истите.

3.3.12 Со ревизијата на извршените набавки и начинот на евидентирањето на нематеријалните и материјалните средства во регистарот на основни средства и во трговските книги, се констатира следното:

- Набавната вредност на сите средства (нематеријални и материјални) која е внесена во Регистарот на основни средства произлегува од вредноста на средствата утврдена како почетна вредност во моментот на основање на М-НАВ односно по поделбата на имотот на старата АЦВ, во јуни 2009 година. Со извршена споредба на вредноста во трговските книги во јуни 2009 година и вредноста по записниците за примопредавање утврдена е разлика од 151.844 илјади денари, за која според објаснувањата на раководството се должи на различна сметководствена рамка применета при подготовка на

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

записниците (буџетски принцип) и почетниот биланс на друштвото (МСФИ), која што неможе со сигурност да се потврди, поради што независниот ревизор во својот извештај за 2009 година изразил квалификувано мислење - мислење со резерва.

- Со 31.12.2011 година утврдена е разлика во износ од 1.535 илјади денари во набавната вредност на вкупните нематеријални и материјални средства искажана во трговските книги во однос на вредноста искажана во регистарот на основните средства, што произлегува од неевидентирани средства во регистарот, набавени во 2010 и 2011 година. На овие средства не се пресметува амортизација, истите немаат инвентарни броеви и не се предмет на попис.
- Сите набавки на основните средства се примаат и евидентираат преку магацин на посебна шифра, со калкулации и приемници, а при издавање се изготвуваат издатници кои не даваат целосна потврда за задолжување на одделни лица. Не се изготвуваат реверси, односно записници за активирање на основни средства и ставање во употреба. На крајот на годината има на залиха основни средства кои не се дадени во употреба во вкупна вредност од 2.533 илјади денари, а кои потекнуваат од минати години и дел од 2011 година на кои се пресметува амортизација, а истите не се активирани.
- Во 2011 година, набавените основни средства од ист вид, во регистарот се внесувани под една шифра/бар код на вкупна вредност наместо секое поединечно средство да се внесе со посебна шифра/бар код и со поединечна вредност.
- Не секогаш се изготвува соодветна документација од стручните лица за да може да се потврди дали се работи за нова набавка на основни средства, надградба на постојно основно средство, резервни делови или трошоци за тековно одржување на основни средства што доведува до неизвршено правилно разграничување на материјални средства, резервни делови и потрошен материјал поради што настануваат грешки како неевидентирање или неправилно евидентирање (на несоодветно konto или погрешен износ).

Ваквиот начин на работење не е во согласност со Правилникот за водење сметководство - МСС 16 и член 472 и 473 од Законот за трговските друштва и има за резултат необјективно прикажување на вредноста на нематеријалните и материјалните средства и трошоците за амортизација во трговските книги и ФИ.

Препораки:

Управниот одбор и одговорните лица во секторите да ги преземат следните активности:

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 30

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

- да се изврши усогласување на вредноста на нематеријалните и материјални средства искажана во трговските книги и во регистарот на основни средства.
- евидентирањето да се врши во двете евиденции врз основа на записници за активирање и ставање во употреба на основните средства, поединечно со инвентарен број и вредност.
- при набавките и приемот на средствата да се изготвува соодветна документација од компетентни стручни лица заради правилно разграничување и евидентирање на основните средства.

3.3.13 Со 31.12.2011 година искажана е акумулирана амортизација на нематеријални и материјални средства во вкупен износ од 299.380 илјади денари, која што произлегува од пресметана амортизација за период од 1.07. до 31.12.2009 година, за 2010 и 2011 година. Со ревизијата утврдени се одредени недоследности при пресметувањето на амортизацијата во одделни периоди што има влијание на објективноста и реалноста на истата, и тоа:

- Применетите стапки на амортизација се повисоки од стапките во приложените сметководствени политики кон ФИ за 2010 и 2011 година, како и од стапките за одделни групи на основни средства во Уредбата /Номенклатурата на средствата за амортизација и годишните стапки за амортизација. Исто така, Раководството на М-НАВ нема донесено Одлука за стапките на амортизација, според проценет корисен век од компетентните оддели на друштвото.
- За период од 1.07. до 31.12.2009 година пресметана е амортизација по повисоки стапки од Уредбата, што е карактеристично кај групата навигација и радарите, поради што намалена е сегашната вредност на основни средства со 31.12.2009 година, односно 01.10.2010 година - во моментот на новата проценка.
- Доколку се утврди процентот на учество на одделни групи на материјални средства според нивната набавна вредност во вкупната вредност на средствата, а кај кои се применети повисоки стапки на амортизација, ќе се констатира дека истите учествуваат со висок процент поради што и резултатот од погрешно применетите стапки на амортизација значително влијае на висината на пресметаната амортизација.

Претходните констатации влијаат на вредноста на акумулираната амортизација на нетековните средства која што ја намалува сегашната вредност на нетековните средства во Билансот на состојба, и ги зголемува трошоците на работење во Билансот на успех, што доведува до помала искажана добивка.

Ваквиот начин на работење не е во согласност со Правилникот за водење сметководство - МСС 16 и МСС 38, и член 472 и 473 од Законот за трговските друштва и има за резултат необјективно прикажување на вредноста на

нематеријалните и материјалните средства и трошоците за амортизација во трговските книги и ФИ.

Препорака

Управниот одбор да донесе акт за сметководствени политики, во кој покрај другото, да се утврди политика на стапки за амортизација врз основа на проценет корисен век на средствата засновано на проценката од компетентните оддели, кои ќе ги применува друштвото при подготвување и презентирање на финансиските извештаи.

3.3.14 На крајот на 2010 година, на барање на М-НАВ, извршена е проценка на средствата, обврските и капиталот со состојба на 1.12.2010 година, од страна на овластена фирма за проценка, за што изготвен е Извештај, од јануари 2011 година. Основна цел на проценката е, за потребите на М-НАВ, да се усогласи сметководствената вредност на средствата со нивната објективна вредност на денот на проценката, од причина што последователно (после првото признавање) средствата се водат по моделот на ревалоризација. По извршената проценка, во извештајот утврдена е проценета вредност на капиталот во износ од 890.248 илјади денари, како разлика на проценетата вредност на средствата во износ од 1.092.248 илјади денари и проценетата вредност на обврските во износ од 202.000 илјади денари.

Со оваа проценка опфатено е и усогласувањето на акционерскиот капитал, поради значајната разлика помеѓу упишаниот капитал во Централниот регистар на РМ во износ од 1.153.990 илјади денари и износот искажан во деловните книги на друштвото, со почетниот биланс на износ од 669.714 илјади денари. Оваа разлика произлегува од утврдената вредност на капиталот на база на делбен биланс заснован на извршена проценка со 31.10.2007 година со извесни корекции до донесувањето на Информацијата од март 2008 година, и извршениот упис на капиталот во јуни 2009 година. Ваквата неусогласеност на капиталот ја има констатирано и независниот ревизор во извештајот за извршена ревизија на ФИ со состојба 31.12.2009 година, за што има дадено квалификувано мислење.

Конечниот извештај од извршената проценка, е доставен на 11.02.2011 година, во М-НАВ, со кој што е доставено и мислење од проценителите со конкретни предлози за евидентирање на проценката во деловните книги, и тоа: усогласување на сметководствената вредност на материјалните средства на објективната проценета вредност во износ од 45.703 илјади денари преку ревалоризациони резерви, отпис на побарувања од купувачите за 7.014 илјади денари односно оприходувањето кај истите за 1.671 илјади денари и усогласување на вредноста на акционерскиот капитал во сметководството со вредноста запишана во Централниот регистар, за износ од 388.140 илјади денари.

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Во деловните книги за 2011 година не се спроведени книжења по дадените предлози од проценителите, освен што е евидентиран дисконтот на акции за износ од 388.140 илјади денари, со кое што е извршено усогласување на вредноста на акционерскиот капитал.

Во врска со претходно наведеното, на 14.02.2011 година било доставено известување од началникот на одделението за финансиски работи до извршниот директор на СФППРИ, заведено преку архива, чиј текст укажува дека во деловните книги на М-НАВ ќе се спроведат сите предлози дадени од проценителите, со извесна корекција на износот за отпис (од 17.493 илјади денари на 7.014 илјади денари). Во ова писмо е наведено дека проценетата вредност на градежните објекти и опремата ќе биде основа за пресметка на амортизацијата во 2011 година и понатаму, кое што е во согласност и со писмениот одговор од М-НАВ доставен до Министерството за финансии, од 8.07.2010 година, во кое се наведени причините и е искажана потребата од проценка на капиталот. Во него, покрај другото, е кажано дека е потребно, по извршувањето на новата проценка (планирана во 2010 година), да се изврши промена на главницата од член 1 од Одлуката за изменување на Статутот на АД во државна сопственост за вршење на дејност од воздухопловна навигација, во Службен весник, бр. 69/2009.

На ден 1.03.2011 година одржана е седница на УО, за што изготвен е записник, заведен под број 02-264/1 од 2.03.2011 година, во кој, меѓу другото, во точка 8 од истиот, е наведено дека се прифаќа проценката на имотот на М-НАВ изготвена од ревизорската куќа, по што донесена е Одлука, број 02-264/5 од 2.03.2011 година.

УО донел одлука за прифаќање на извештајот, без да се произнесе конкретно за секоја точка од дадените предлози во мислењето по текстот на Конечниот извештај од фирмата – проценител, а во сметководствената евиденција не се спроведени сите книжења по извршената проценка на средствата, обврските и капиталот, со состојба 1.12.2010 година.

Ваквиот начин на работење не е во согласност со Правилникот за водење сметководство (МСС и МСФИ) и член 472 и 473 од Законот за трговските друштва и има за резултат необјективно прикажување на средствата, приходите и расходите во трговските книги и ФИ.

Во контекст на наведеното, Управниот одбор, при повторното одлучување на тема проценка на капиталот, треба на соодветен начин да го информира Собранието на друштвото (Владата на РМ) од причина што согласно член 15 точка 6 од Статутот, истото одлучува за зголемување/намалување на основната главнина, а во овој случај се работи за дисконт на акциите кој влијае на основната главнина искажана во трговските книги на друштвото.

Препорака

Управниот одбор да се произнесе конкретно за секоја точка од дадените предлози во мислењето по текстот на Конечниот извештај од фирмата -

1. _____
2. _____
3. _____

проценител, врз основа на подготвен документ со анализа и споредба на база на релевантни податоци и законски прописи од компетентни лица, кој ќе се разгледа на седница на УО, и на соодветен начин да го информира Собранието на друштвото (Владата на РМ) пред донесување и спроведување на одлуката.

3.4 Користење на средства согласно законските прописи

3.4.1 Од ставката Надоместоци на трошоци за вработени и подароци исплатени се средства во износ од 50.295 илјади денари, нето и персонален данок на доход, кои се однесуваат на исплатен воздухопловен додаток на вработените со посебни овластувања односно на воздухопловниот персонал. Согласно член 4 став 1 алинеа 1, 2 и 3 и член 7 од Правилникот на плати, надоместоци на плати и друго примања, од јули 2009 година, на вработените кои работат на работни места за кои е потребно да поседуваат важечки дозволи за работа или посебно овластување им се исплатува воздухопловниот додаток во висина од 20% од нето платата. Во М-НАВ воспоставена е пракса за овој додаток да не се врши пресметка на придонесите од плата, односно да не влегува во пресметката на интегрирана наплата на социјални придонеси и персонален данок, што не е во согласност со член 14 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување. Имено, со донесувањето на овој закон, пропишано е дека, од 1 јануари 2009 година, основица за пресметка и плаќање на придонеси е платата, дополнителните примања од работен однос утврдени со закон, колективен договор и договор за вработување, за лице во работен однос. Ваквиот начин на пресметка на платите има за ефект помал износ на пресметани и платени придонеси од задолжително социјално осигурување, кој што износ на годишно ниво изнесува приближно 13.000 илјади денари.

Ревизијата има обврска да истакне дека во март 2012 година донесен е Колективниот договор на М-НАВ АД Скопје, со кој во член 45 е регулирано дека основната плата на работникот му се утврдува врз основа на критериумите за сложеноста, одговорноста, стручната подготовка и условите на работа за работните места кои по назив одговараат на Правилникот за внатрешна организација и Правилникот за систематизација на работните места, а во која се коефициентот на работните звања, функциски, посебен и инструкторски додаток, во кој не е вклучен оперативниот додаток. Наведеното не е во согласност со одредбите од член 105 став 1 и 3 и член 106 став 1 од Законот за работните односи, според кој основната плата се определува земајќи ги предвид барањата на работното место, за кое работникот го склучил договорот за вработување. Исто така, треба да се нагласи дека во член 48 од колективниот договор, е кажано дека оперативниот, функциските, посебните и инструкторските додатоци припаѓаат на работни места наведени во четири видови на групи, и според кој што оперативниот додаток припаѓа на

работно место за кое е потребно дозвола и/или уверение за стручна оспособеност и овластување, во согласност со важечките правни акти.

Во добиените забелешки, надлежните органи на М-НАВ АД, известија и доставивија прилог – пресметка од месец 02/2013, за вклучување на воздухопловниот додаток во платата на вработените за кој е пропишано да се исплаќа.

Препорака

Управниот одбор заедно со Синдикалните организации при М-НАВ да преземе активности за измена на текстот од Колективниот договор во насока на вклучување на оперативниот додаток во основната плата на вработените со што ќе се обезбеди правилно пресметување и плаќање на пресоналниот данок од доход и придонесите од плата согласно законските прописи.

Јавни набавки

3.4.2 Во 2011 година спроведена е постапка за јавна набавка со барање за прибирање на понуди без објава на оглас за превоз на вработени со проценета вредност до 300 илјади денари без ддв, за што склучен е договор во мај 2011 година, со избраниот економски оператор за автобуски превоз на вработени по цена од 8.500,00 денари за една тура на релација Скопје - аеродром Александар Велики. Во периодот од мај до септември 2011 година испоставени се и платени фактури на вкупен износ од 2.544 илјади денари со вклучен ддв, со што е надмината проценетата вредност на набавката за износ од 2.194 илјади денари, што не е во согласност со одредбите од член 26 став 2, 27, 28 став 2 и член 100 од ЗЈН и има за ефект спроведување на несоодветна постапка за јавна набавка и намалена транспарентност при нејзиното спроведување.

Препорака

Договорниот орган, при донесувањето на планот за јавни набавки, да врши проценка на вредноста за потребата од набавка на стоки, услуги или работи врз основа на анализа и податоци во изминат период, усогласени со новите потреби за периодот за кој се однесува.

3.4.3 При спроведувањето на постапката за јавна набавка - осигурување на имот за 2011 година, за податоците внесени во техничката спецификација за објектите и опремата која е предмет на осигурување, е користена старата спецификација за групирање на средствата од различни видови ризици (од пожар, кражба, комбинирано осигурување) која била изготвена од осигурителен брокер во минатите години за УЦВП. Исто така, основата и базата за видовите на основни средства (објекти и опрема) потекнува од старата база на УЦВП – стара книга на основни средства, со дата 31.12.2007

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

година, во која што кај најголем дел од ставките за градежни објекти и опрема во техничката спецификација се дадени поголеми вредности во однос на книговодствената вредност на истите во Бруто билансот со 31.12.2010 година. Оваа база на податоци била користена и за подготовка на техничката спецификација за постапката за јавна набавка за 2009 и 2010 година. Ефектот од ваквиот начин на работење е осигурување на имот на повисока книговодствена вредност од вредноста искажана во трговските книги на М-НАВ што влијае на повисок пресметан износ за плаќање на годишна премија за осигурување што не е во согласност со одредбите од член 26 став 2, 28 став 2 и член 100 од ЗЈН. Исто така, несоодветната база на основни средства при подготовка на техничките спецификации во прилог на тендерската документација има за резултат одделни средства кои не се сопственост на М-НАВ да бидат осигурени, а други средства за кои е потребно осигурување да не бидат предмет на осигурување и да не се осигураат.

Во првиот случај се врши незаконска исплата и се прават трошоци за осигурување на објекти или опрема кои не се сопственост на М-НАВ, а во вториот случај неосигурените објекти или опрема на М-НАВ во случај на евентуална штета, да не бидат покриени со осигурителна полиса односно да не се надоместат трошоците и целосно да бидат на терет на субјектот.

Препорака

Договорниот орган, при спроведувањето на постапката за набавка на услуга - осигурување на имот да ја изготвува тендерската документација - техничка спецификација на база на релевантни и ажурирани податоци за книговодствената вредност на имотот.

3.4.4 Со ревизијата утврдени се случаи на извршени набавки на стоки и услуги во текот на 2011 година во вкупен износ од 1.533 илјади денари, наведени во прилог број 1 од извештајот, за кои не се спроведени постапки за јавни набавки, што не е во согласност со член 210 став 1 алинеа 1, а во врска со член 28 став 2 и 3 од ЗЈН. Ваквиот начин на работење има за ефект непостоење на конкуренција, нетранспарентност и нееднаков третман на економските оператори што може да доведе до неефикасно и нерационално искористување на средствата на друштвото.

Препорака

Договорниот орган, при донесувањето на планот за јавни набавки, да врши проценка на вредноста за потребата од набавка на стоки, услуги или работи врз основа на анализа и податоци во изминат период, усогласени со новите потреби за периодот за кој се однесува, заради планирање и спроведување на соодветни постапки за јавна набавка.

Вкупни ефекти од наодите

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 36

_____

Поради изнесените наоди во точките 3.2. и 3.3. кои се однесуваат на нецелосен и неквалитетен попис на средствата, евидентирани побарувања по основ на приходи од терминални услуги од авиокомпаниии на база на добиени податоци од надворешен субјект чија точност и целосност не е проверена и потврдена од М-НАВ, и за кои не е донесен акт за дефинирање на критериумите за преземање мерки во случај на ненавремено плаќање, исплатени средства за трошоци без комплетна и веродостојна документација, утврдени сметководствени грешки и разлики во евиденциите кај побарувањата и средствата поради несоодветни или неспроведени книжења, евидентирани објекти за кои не се обезбедени документи за запишување на сопственоста на недвижните ствари во надлежниот катастар, пресметана амортизација на база на несоодветни стапки на амортизација кај материјалните и нематеријалните средства, извршена проценка на средствата, обврските и капиталот со состојба на 1.12.2010 година, за која не се спроведени книжења во трговските книги за 2011 година по дадените предлози од проценителите, непресметани и неплатени придонеси на исплатен воздухопловен додаток на вработените кој влегува во основната плата, согласно законските прописи, ревизијата се воздржа од изразување на мислење за реалноста и објективноста на финансиските извештаи на М-НАВ за 2011 година.

4. Ревизорско мислење

Мислење за финансиски извештаи

Според наше мислење, поради значењето на прашањата изнесени во точките 3.2. и 3.3. од овој извештај ние не бевме во можност да добиеме соодветни ревизорски докази за да обезбедиме основа за нашето ревизорско мислење. Согласно тоа, ние не изразуваме мислење за финансиските извештаи на М - НАВ АД - Скопје на ден 31 декември 2011 година.

Мислење за усогласеност со закони и прописи

Според наше мислење, поради значењето на прашањата изнесени во точките 3.2, 3.3. и 3.4 погоре, активностите, финансиските трансакции и информации, рефлектирани во финансиските извештаи на М -НАВ АД - Скопје, не се во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.

5. Нагласување на прашања за неизвесност или континуитет

5.1. Со Делбениот биланс и Записникот за примопредавање, од 2.07.2009 година, на М-НАВ му е предаден авион, кој е евидентиран во книговодствената евиденција и во регистарот на основни средства. Со извештајот за попис со 31.12.2011 година не е констатирана фактичката состојба односно дека авионот е предаден на Министерството за одбрана (МО), по записник и договор, во септември 2011 година.

Имено, во 2011 година, врз основа на член 54 став 2 и член 54-а од Законот за користење и располагање со стварите на државните органи, донесена е Одлука од Владата на РМ, од 1 март 2011 година, со која му престанува правото на користење на движна ствар/авион во сопственост на РМ, и се дава на трајно користење без надоместок на МО, а согласно член 3 од Одлуката, склучен е и договор во јуни 2011 година помеѓу М-НАВ и МО, за давање на трајно користење на движна ствар, според кој требало да се спроведе книжење за бришење на авионот од книговодствената евиденција на М-НАВ и да се воведе во евиденцијата на МО, што не е направено.

Авионот е предаден на МО со Записник за примопредавање на воздухоплов, од 28.09.2011 година, потпишан од двете комисији, од М-НАВ и МО. Согласно член 7, 9-д, а во врска со член 100 став 3 од Законот за воздухопловство, АЦВ донел Решение за бришење на воздухопловот од регистарот на воздухоплови на РМ, од октомври 2010 година, односно авионот се впишува во регистарот на државни воздухоплови, во кои влегуваат воени, полициски и царински воздухоплови, бидејќи се предава на МО. При изготвувањето на решението, АЦВ направил грешка во текстот со тоа што М-НАВ останува сопственик на воздухоплов и согласно на ова, МО издава заверен препис од сопственички лист од Главната книга на регистарот на воени воздухоплови, во кој е наведено дека сопственик на воздухопловот е Влада на РМ/М-НАВ. Ова не е согласно донесената Одлука од Владата на РМ и не е согласно склучениот договор помеѓу М-НАВ и МО. Одлуката и договорот се донесени на база на Законот за користење и располагање со стварите на државните органи. Напред наведеното укажува на неусогласеност на донесени акти кои доведуваат до несоодветно постапување кај М-НАВ во однос на евиденцијата на авионот.

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

М-НАВ АД - СКОПЈЕ			
БИЛАНС НА УСПЕХ ЗА 2011 ГОДИНА (ИЗВЕШТАЈ ЗА ДОБИВКА ИЛИ ЗАГУБА)			
			во 000 денари
Опис на позицијата	Образло- женија	2011	2010
Приходи од продажба на неповрзани друштва	3.1.	697,335	660,018
Останати приходи	3.2.	164	150,398
Вкупни приходи од работењето		697,499	810,416
Трошоци за сировини и други материјали	3.3.	16,703	18,045
Трошоци за услуги	3.4.	34,471	33,592
Плата, надоместоци на плата и останати трошоци за вработените	3.5.	463,865	458,795
Трошоци за амортизација	3.6.	115,214	118,797
Останати трошоци од работењето	3.7.	43,627	52,831
Вредносно усогласување (обезвреднување) на нетековни и тековни средства	3.8.	0	21,369
Резервирања за трошоци и ризици	3.9.	1,836	1,687
Останати расходи	3.10.	4,028	8,361
Вкупно расходи од работењето		679,744	713,477
Финансиски приходи	3.11.	1,707	3,208
Финансиски расходи	3.12.	26,377	46,098
ДОБИВКА/ЗАГУБА ОД РЕДОВНО РАБОТЕЊЕ	3.13.	(6,915)	54,049
ДОБИВКА/ЗАГУБА ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ		(6,915)	54,049
Данок од добивка	3.14.	1,254	2,064
НЕТО ДОБИВКА/ЗАГУБА	3.15.	(8,169)	51,985

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 39

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

М-НАВ АД - СКОПЈЕ			
БИЛАНС НА СОСТОЈБА НА ДЕН 31 ДЕКЕМВРИ (ИЗВЕШТАЈ ЗА ФИНАНСИСКА СОСТОЈБА)			
			во 000 денари
Опис на позицијата	Образло- женија	2011	2010
Актива			
Тековни средства			
Парични средства и парични еквиваленти	4.1.	304,352	196,072
Побарувања од купувачи	4.2.	113,600	168,925
Побарувања од државни органи и институции	4.3.	2,177	1,485
Побарувања од вработените	4.4.	262	545
Останати побарувања	4.5.	66	30
Краткорочни финансиски средства	4.6.	218	58
Платени трошоци за идни периоди и пресметани приходи (АВР)	4.7.	3,091	7,234
Залихи	4.8.	7,137	7,116
Вкупно тековни средства		430,903	381,465
Нетековни средства			
Нематеријални средства	4.9.	8,271	10,659
Материјални средства	4.10.	455,657	564,220
Вкупно нетековни средства		463,928	574,879
Вкупна актива		894,831	956,344
Пасива			
Тековни обврски			
Краткорочни обврски спрема добавувачи	4.11.	7,546	4,167
Краткорочни обврски за даноци, придонеси и други давачки	4.12.	608	925
Обврски спрема вработените	4.13.	605	0
Останати краткорочни обврски и краткорочни резервирања	4.14.	3,862	3,779
Краткорочни финансиски обврски	4.15.	39,827	40,473
Вкупно краткорочни и долгорочни обврски		52,448	49,344
Нетековни обврски			
Долгорочни обврски	4.16.	81,289	118,391
Вкупно нетековни обврски		81,289	118,391
Главнина и резерви			
Основна главнина - запишан и уплатен капитал	4.17.	1,153,990	765,849
Ревалоризациони резерви и разлики од вреднување на компоненти на останата сеопфатна добивка	4.18.	-388,141	0
Добивка од тековната година	4.19.	0	51,985
Загуба од тековната година	4.20.	4,755	29,225
Вкупно главнина и резерви		761,094	788,609
Вкупна пасива		894,831	956,344

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 40

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

НА ПРОМЕНИ НА ГЛАВНИНА И РЕЗЕРВИ							
							во 000 денари
О П И С	ОСНОВНА ГЛАВНИНА - ЗАПИШАН И УПЛАТЕН КАПИТАЛ	РЕВАЛОРИЗАЦИ ОНИ РЕЗЕРВИ И РАЗЛИКИ ОД ВРЕДНУВАЊЕ НА КОМПОНЕНТИ НА ОСТАНАТА СЕОПФАТНА ДОБИВКА	РЕЗЕРВИ	АКУМУЛ ИРАНА ДОБИВК А	ПРЕНЕСЕНА ЗАГУБА	ЗАГУБА ОД ТЕКОВНАТА ГОДИНА	ВКУПНО
Состојба 01.01.2011 година	765,849	0	0	51,985	29,225	0	788,609
Уплати на акции							0
Добивка за деловна година							0
Распределба на добивката за претходна година во корист на капиталот и резервите	-	0	3,414	0	0	0	3,414
Распределба на добивката за претходна година за дивиденди							0
Усогласување на капиталот со Централен регистар	1,153,990	-388,141	0	0	0	0	765,849
Намалување	-765,849						-765,849
Исплата на средства на сметка во Буџетот на РМ по заклучок на Влада на РМ	-	0	0	-19,346	0	0	-19,346
Загуба за деловна година						8,169	-8,169
Покривање на загубата на терет на капиталот							0
Покривање на загубата на терет на добивката	-	0	-3,414	-32,639	-29,225	-3,414	-61,864
Останати неспомнати промени кои влијаат на капиталот и резервите							0
Состојба 31.12.2011 година	1,153,990	-388,141	0	0	0	4,755	761,094

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор 41

_____

М-НАВ АД - СКОПЈЕ
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

М-НАВ АД - СКОПЈЕ	
ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИОТ ТЕК ЗА 2011 ГОДИНА	
	во 000 денари
	2011/2010
ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ ОД ОПЕРАТИВНО РАБОТЕЊЕ	
НЕТО ДОБИВКА ПО ОДАНОЧУВАЊЕ	-8,169
Усогласување за трошоци / приходи кои не предизвикуваат одлив /прилив на парични средства	
Амортизација	115,214
Трошоци од поранешни години	1,836
Расходи по камати	3,522
Приходи од камати	-559
Платен данок од добивка	-1,583
Платени камати	-3,522
Невообичаени трошоци	307
Дел од добивка за дивиденди	-19,347
Готовински текови од работење	87,699
Побарувања од купувачи	55,325
Побарувања од државни органи и институции	-692
Побарувања од вработените	283
Останати побарувања	-36
Краткорочни финансиски средства	-160
Платени трошоци за идни периоди и пресметани приходи (АВР)	4,143
Залихи	-21
Краткорочни обврски спрема добавувачите	3,379
Краткорочни обврски за даноци, придонеси и други давачки	-317
Обврски спрема вработените	605
Останати краткорочни обврски и краткорочни резервирања	83
Краткорочни финансиски обврски	-646
Нето готовински текови од оперативно работење	149,645
ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ ОД ИНВЕСТИЦИОНО РАБОТЕЊЕ	
Нематеријални и материјални вложувања	-4,263
Нето готовински текови од инвестиционо работење	-4263
ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ ОД ФИНАНСИСКО РАБОТЕЊЕ	
Обврски по долгорочни кредити	-37,102
Капитал	
Нето готовински текови од финансиско работење	-37,102
НЕТО ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ПАРИЧНИТЕ СРЕДСТВА	108,280
Ревизорски тим:	Овластен државен ревизор 42
ПАРИЧНИ СРЕДСТВА НА ПОЧЕТОКОТ НА ГОДИНАТА	196,072
2	
ПАРИЧНИ СРЕДСТВА НА КРАЈОТ НА ГОДИНАТА	304,352

M-NAVАкционерско друштво во државна сопственост
за вршење на дејноста давање услуги
на воздухопловната навигацијаадреса: Аеродром „Александар Велики“
П. Факс. 9, 1043, Петровец, Република Македонија
+389 2 3148100
+389 2 3148239

Примено: 17.04.2013			
Срп. единица:	Број:	Прилог:	Известност:
18	387/3		

До
Државен завод за ревизија
Ул.Македонија 12/3
1000 СкопјеАкционерско друштво во државна сопственост за
вршење на дејноста давање услуги во
воздухопловната навигација**M-NAV AD**

Бр. 08-477/19

15-04-2013 год.
СКОПЈЕ

Предмет: Одговор по забелешките во Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор за извршена ревизија на финансиските извештаи заедно со ревизија на усогласеност на М-НАВ АД Скопје за 2011 година, под бр.18-387/2 од 08.03.2013 год.

Во продолжение Ви ги доставуваме нашите забелешки во врска со наодите од цитираниот Извештај, како следува:

Точка 3.1.4. што се однесува на непостоење на интересен акт (одлука) за „начинот на утврдување на процентот, односно податоците и критериумите кои се користат за одделен вид на трошок и нивната примена“, потенцираме дека евентуалното постоење на ризик е лимитирано со обврската на М-НАВ да ги усогласи критериумите според кои се врши алокацијата на трошоците меѓу рутните и терминалните услуги, со истите што се наведени во точка 2.3. од „Принципите за воспоставување на пресметковна основа за надоместоци од прелети и калкулација на единечни цени“ на Еуроконтрол (Док.бр.07.60.01) од Октомври 2007 година.

Согласно точка 4.2 од горенаведените „Принципи“ на Еуроконтрол, надзор на усогласеноста на поднесените податоци со Принципите врши проширениот Комитет на Еуроконтрол за надоместоци од прелети.

По усогласувањето на одделните трошкови помеѓу М-НАВ и АЦВ на заеднички состанок на членовите на УО на М-НАВ и директорот на АЦВ, конечното одобрување на пресметаните трошоци за вкупната единечна цена на прелет на ниво на Р.Македонија е со потпишување на заеднички записник од одржаниот состанок (во прилог).

Точка 3.2.2. што се однесува на „исплатата на платата по стариот принцип да не дава еднакви резултати со новиот бруто концепт во однос на поединечните пресметки на бруто плати на вработените...“, напоменуваме дека без разлика на концептот бруто или нето плата, податоците од пресметката на платата мора да се и се точни. Нема никакви остапувања во пресметката на персоналниот данок и придонесите. Доколку би имало и најмало несогласување со нивното искажување, прва пречка би бил клиентскиот софтвер каде се креира излезниот криптиран запис према УЈП. Втората пречка би бил МПИНот на УЈП врз основа на кој се издава декларација (ако не е точна пресметката декларацијата ќе биде одбиена и не се добива фолио број за исплата на платата).(во прилог)

Точка 3.3.13. Поради плановите за започнување на проект за задолжување кај ЕБРД со заем за купување на опрема, а како не би дошло до преклопување на амортизацијата од старата и новата опрема, кај основните средства за кои е планирана нова набавка е намален животниот век односно зголемена амортизационата стапка, што е во рамки на деловната политика на УО на М-НАВ, и во согласност со МСС.

Точка 3.3.14. Објаснувањето од т.3.3.13 се однесува и за оваа точка. Напоменуваме дека соодветните книжења не се спроведуваат од причина што средствата кои се проценуваа немаа оштетувања и во тој случај се зема вредноста која е во книгите. Вака земените средства со вредноста која беше искажана во книгите беше потврдена и од независниот ревизор Грант Торнтон за деловната 2010 година со тоа што ревизорот не даде никаква квалификација за годишната сметка. Ревизорскиот извештај за финансиските извештаи за 2010 година е усвоен и од Собранието на М-НАВ.

Точка 3.4.1. што се однесува на „основица за пресметка и плаќање на придонеси од платата во која се вклучени сите дополнителни примања од работен однос, колективен договор и договор за вработување...“, напоменуваме дека препораката веќе е спроведена и воздухопловниот додаток сега е интегриран во платата. (во прилог)

Претседател на Управен одбор
на М-НАВ АД Скопје
г.Живко Попоски

**Одговор на забелешки
на Нацрт извештај на Овластениот државен ревизор**

На ден 17.04.2013 година, примени се забелешки на Нацрт извештајот за извршена ревизија на финансиските извештаи со ревизија на усогласеност на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ Скопје, за 2011 година, под број 09-471/1 од 15.04.2013 година, заведени во Државниот завод за ревизија со архивски број 18-387/3 од 17.04.2013 година.

Овластениот државен ревизор ги разгледа забелешките на Нацрт извештајот, и по истите се произнесе како што следува:

1. Забелешката на наодот во **точка 3.1.4** од Нацрт извештајот, од поглавјето Интерни контроли, која се однесува на начинот на утврдување и пресметување на цената на прелетот, која се врши само од едно лице, без донесен интересен акт/одлука, **не се прифаќа**. Имено, дадената забелешка не е во насока на утврдената состојба односно при вршењето на ревизијата ги имаваме во предвид критериумите според кој се врши алокација на трошоците при пресметката кои се образложени во наодот. Целта на констатираната состојба на ревизијата е да се зајакнат интерните контроли кај овој значаен процес во М-НАВ, со донесување на интересен акт и процедура.
2. Забелешката на наодот во **точка 3.2.2** од Нацрт извештајот, која се однесува на делот од наодот за исплата на плата по стариот нето принцип кој не дава еднакви резултати со новиот бруто концепт во поединечните пресметки на бруто плата на вработените, **не се прифаќа**. Имено новиот начин на пресметка на бруто плата, кој е во примена од јануари 2009 година, не претставува прост збир на одделни категории кои ја сочинуваат бруто платата, туку нов концепт на пресметка особено во делот кој се однесува на вклучувањето на трошокот за превоз до и од работа, на кој што одделни вработени имаа односно немаа право на ваков надоместок, согласно дотогашните законски прописи. При тоа, ревизијата не дава забелешка на математички пресметаните износи во самите пресметки доставени до УЈП, туку на неприменетиот бруто концепт при утврдувањето на коефициентот на секој вработен, согласно измената на Законот за исплата на платите.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

_____ 1

3. Забелешката на наодот во **точка 3.3.13** од Нацрт извештајот, која се однесува на примена на повисоки амортизациони стапки на одредена опрема, група навигација и радари, во периодот од 1.07-31.12.2009 година, односно во периодот на вршењето на проценката, како и несоодветно применети амортизациони стапки на опремата за 2010 и 2011 година, со кои е намалена нивната сегашна вредност, **претставува известување** за причините поради кои е извршена промена и несоодветна примена на стапките на амортизација. Согласно МСС, потребна е конзистентна сметководствена политика усвоена од надлежните органи на друштвото, врз основа на проценет корисен век на средствата засновано на проценката од компетентните оддели, кои ќе ги применува друштвото при подготвување и презентирање на финансиските извештаи.
4. Забелешка на наодот во **точка 3.3.14** од Нацрт извештајот, која се однесува на несоодветно информирање на Собранието на друштвото, Владата на РМ, и неспроведување на книжењата во трговските книги од извршената проценка на средствата, обврските и капиталот, со состојба на 1.12.2010 година, прифатена од УО на друштвото, освен евидентираниот дисконт на акции, **не се прифаќа**. Со констатираната состојба ревизијата има обврска да укаже на значајноста од правилниот начин на евидентирање на сите промени во трговските книги и ФИ, а со тоа и постигнување на основната цел заради која е извршена проценката односно усогласување на сметководствената вредност на средствата со нивната објективна вредност на денот на проценката. Исто така, ревизијата укажува на обврската на Управниот одбор, при повторното одлучување на тема проценка на капиталот, на соодветен начин да го информира Собранието на друштвото (Владата на РМ) од причина што согласно законската регулатива и Статутот, истото одлучува за зголемување/намалување на основната главнина, при што во конкретниот случај се работи за дисконт на акциите кој влијае на основната главнина искажана во трговските книги на друштвото.
5. Забелешката на наодот во **точка 3.4.1** од Нацрт извештајот, која се однесува на начинот на пресметка и исплата на воздухопловниот додаток на вработените претставува **известување** за негово вклучување во бруто платата, што соодветно ќе биде презентирани во Конечниот извештај.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

_____ 2